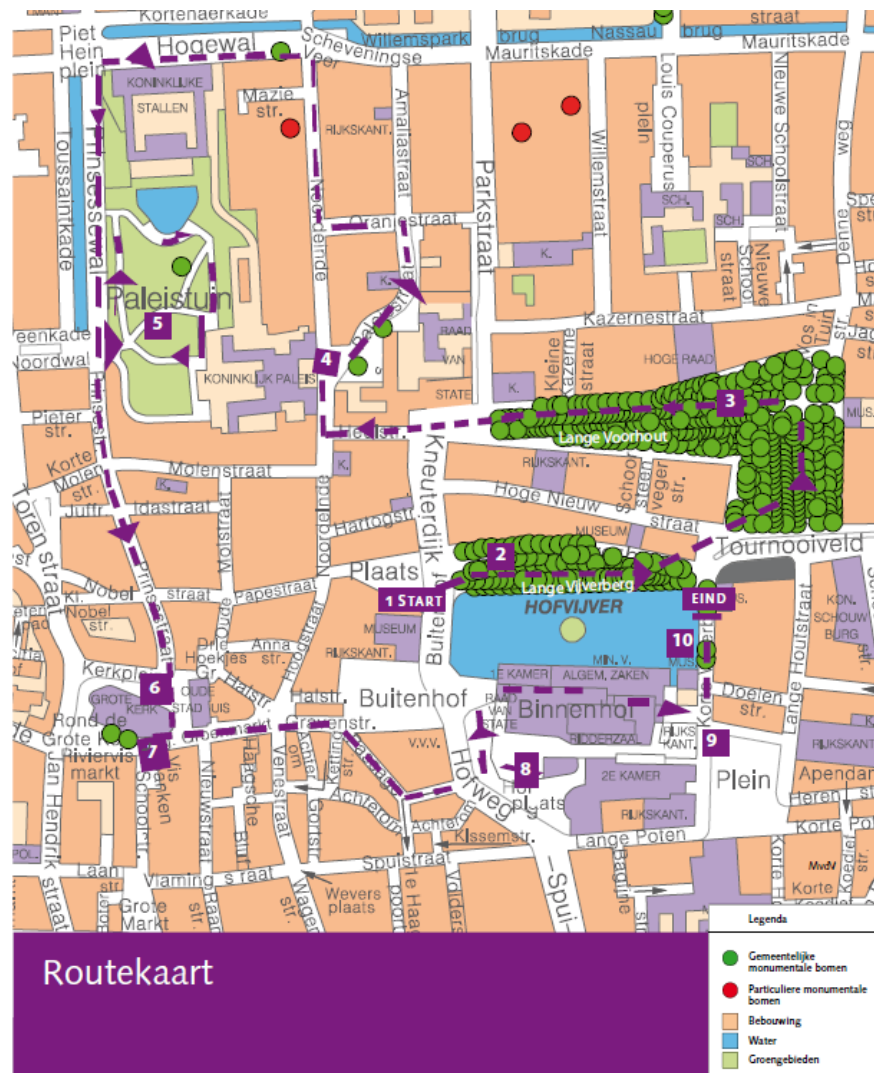

Groen met historie

Wandeling langs onze Monumentale Bomen

‘Oh, Oh, Den Haag, mooie stad achter de duinen’

Het gebied waar Den Haag nu ligt, bestond zo’n 800 jaar geleden vooral uit moerassen, duinen en bossen. In 1248 liet Graaf Floris IV van Holland hier zijn nieuwe huis bouwen. Vlakbij het huis ontstond al snel een klein dorpje: Die Haghe.

De eerste Hagenaars woonden veilig op hoge strandwallen. Tussen de strandwallen kon je niet wonen, want daar was het te nat. Later pompten molens het water tussen de strandwallen weg en konden daar ook huizen gebouwd worden. Waar toen Die Haghe was, is nu het Binnenhof. Het Binnenhof is het regeringscentrum van Nederland. Den Haag groeide uit tot een stad met ongeveer 539.000 inwoners en 117.000 bomen.

De gemeente Den Haag heeft grote belangstelling voor haar bomen. Oude bomen worden gekoesterd omdat er naar verhouding weinig van zijn. Dit komt omdat in de Hongerwinter na de Tweede Wereldoorlog veel bomen zijn gekapt voor kook- en brandhout. De gemeente heeft een lijst met monumentale bomen die om de 5 jaar wordt geactualiseerd en vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders. Deze wandeling is oorspronkelijk gemaakt in 2010 en in juni 2020 geactualiseerd na het vaststellen van de 6e lijst met monumentale bomen. De wandeling duurt ca. 1 uur.

Punt 1: De Gevangenenpoort

De wandeling begint bij de Gevangenenpoort. Vroeger was dit een echte poort die toegang gaf tot het Buitenhof. Het gebouw is gedeeltelijk gesloopt om ruimte te maken voor het verkeer. Eeuwenlang was dit een echte gevangenis waar zowel eenvoudige als prominente mensen in hebben gezeten. Een van hen was de 17-eeuwse politicus Cornelis de Witt. Het standbeeld van zijn broer Johan de Witt staat op het plein en kijkt uit over de Lange Vijverberg, waar allebei de broers op een gruwelijk manier aan het einde van hun leven kwamen.

De gevangenenpoort in 1912, voor het gedeelte langs de Hofvijver werd gesloopt

Punt 2: Lange Vijverberg

Als je tegenover de Gevangenpoort naar beneden in de Hofvijver kijkt zie je een onopvallende opening in de muur waar water uit komt. Het lijkt bescheiden maar dit water is van de Haagse Beek. Deze beek was één van de belangrijkste factoren voor Graaf Floris IV om hier zijn huis te bouwen. De Haagse Beek brengt water vanuit de Westduinen, langs Kijkduin en Zorgvliet. De Haagse Beek stroomt in de Hofvijver via een zijtak in een overkluizing onder de Plaats en aan de oostzijde van het Noordeinde.

Op de Lange Vijverberg hebben altijd rijke mensen gewoond. Dat kun je wel zien aan de huizen. Ze waren eerst van hout, later van steen. De eerste weg was net breed genoeg voor twee koetsen om elkaar te kunnen passeren. Op de Lange Vijverberg staan 115 beeldbepalende monumentale bomen: 111 linden en 4 kastanjes. De rijke bewoners van de Lange Vijverberg en het Lange Voorhout waren altijd al zeer gesteld op deze bomen. De bomen beschermden de tedere huid van de dames tijdens het flaneren. Ook konden hier markten in de schaduw worden gehouden zodat goederen zoals vlees en vis minder snel gingen bederven.

Punt 3: Lange Voorhout

Het stuk tussen de Lange Vijverberg en het Lange Voorhout heet het Tournooiveld. In de 14^e-en 15^e eeuw was dit een schietbaan waar geoefend werd met kruisbogen. Vóór 1350 lagen er boerderijtjes aan de Lange Voorhout. Varkens scharrelden er rustig rond. Tussen 1350 en 1450 verschenen de eerste stadskasteeltjes van edelen en andere belangrijke mensen. Op het Lange Voorhout staan 340 monumentale bomen: 331 linden, 3 iepen en 6 kastanjes. Op de lange Vijverberg en het Lange Voorhout worden alle bomen samen als één monument gezien. Dat is uitzonderlijk. Normaal moet een boom ouder dan 50 jaar zijn om monumentaal te kunnen worden. De uitzondering wordt gemaakt omdat bomen hier al sinds 1536 het straatbeeld bepalen. Toen liet Keizer Karel V door zijn rentmeester generaal Jan Hanemann hier al bomen planten. Daardoor zijn deze bomen cultuurhistorisch bijzonder waardevol. Op een kaart uit 1570 worden de bomen al vrij fors afgebeeld. In die tijd werd ook de Lange Vijverberg beplant met linden. Als een dode boom wordt vervangen, dan is de nieuwe boom meteen een monumentale boom.

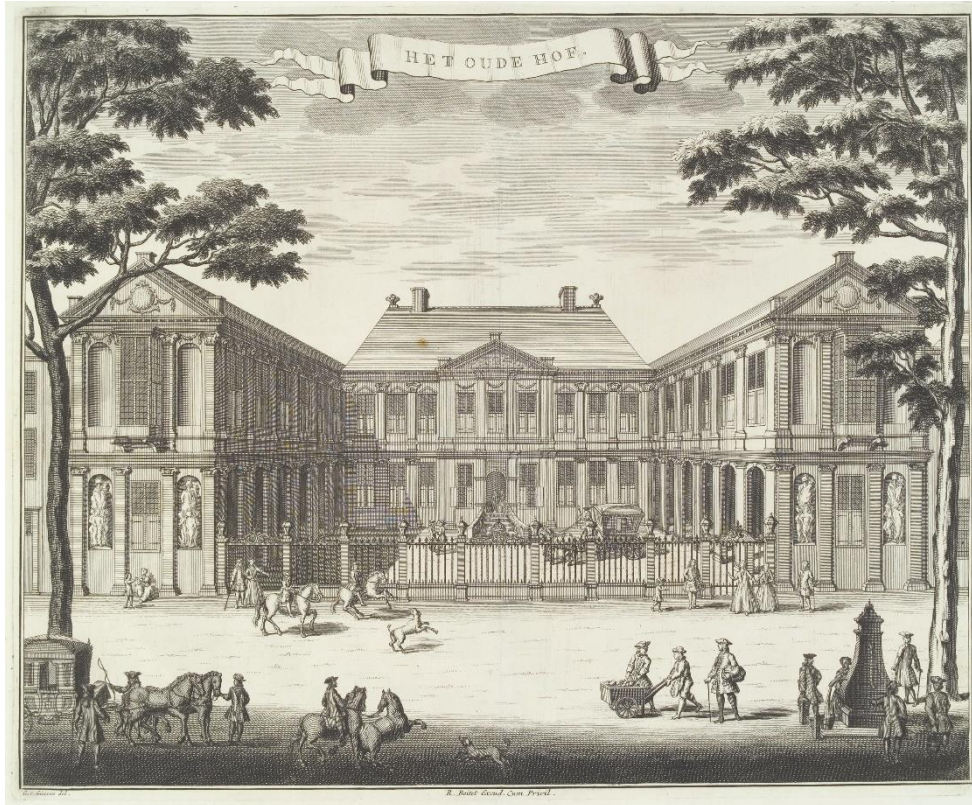
Op het Lange Voorhout worden veel activiteiten georganiseerd. Zware vrachtauto's persen dan de grond in elkaar. De wortels van de bomen kunnen hier slecht tegen. In 2007 en 2008 zijn de levensomstandigheden voor de bomen een stuk verbeterd. De oude grond is weggehaald en er is nieuwe, voedingsrijke grond aangebracht. Over deze nieuwe grond is een soort dak gemaakt. Op het 'dak' ligt de schelpenlaag, waarop je loopt. Vanuit het Lange Voorhout lopen wij over de Kneuterdijk. In het hoekpand op Kneuterdijk 6 heeft Johan de Witt tot zijn dood gewoond.

Op de foto kun je zien, hoe het er onder de grond uit ziet.

Punt 4: Paleis Noordeinde

In de Middeleeuwen was het Noordeinde de enige weg om in het noorden de stad uit te komen. Wie naar Scheveningen wilde moest over het Noordeinde. In 1533 wordt de middeleeuwse hofstede, het Oude Hof, verbouwd tot een groot woonhuis. De kelders van het Oude Hof zijn nog steeds onderdeel van het paleis. In 1948 is het middengedeelte van het paleis door brand verwoest. Na een grondige restauratie wordt het paleis sinds 1984, eerst door Koningin Beatrix en nu door Koning Willem Alexander, als werkpaleis gebruikt.

*De tekening is gemaakt in 1735.
Is het Oude Hof veel veranderd?*

De grote paardenkastanje is monumentaal en wordt de Postzegelboom genoemd. De boom is in 1883 hier geplant.

Hij is beroemd geworden omdat postzegelverzamelaars zich onder deze boom verzamelden om postzegels te ruilen. Achter de kastanje staat een solitaire bruine beuk die ook monumentaal is omdat hij beeldbepalend is.

Wij maken een bocht en lopen het Noordeinde uit. Aan het kruispunt slaan wij linksaf en komen op de Hogewal. De eerste boom in de stoep is een monumentale moerascipres. Deze boom wordt normaal niet als straatboom gebruikt. Toen hij werd geplant was dit dan ook een park, de zogenaamde 'Princessentuin'. Deze tuin was deel van Paleis Noordeinde en niet toegankelijk voor de Hagenaars. De kinderen van koningin Emma kwamen hier om te spelen.

Punt 7: De Dagelijkse Groenmarkt

De Dagelijks Groenmarkt is het oudste plein van het dorpje Die Haghe. Op en rond de Groenmarkt werden verschillende markten gehouden. Op de straatnaambordjes kun je nog zien, welke markten dat waren. Op de Dagelijkse Groenmarkt staat nog steeds het eerste gemeentehuis uit 1585. Dit was tot 1952 het stadhuis van Den Haag.

Op de tekening uit 1820 de Dagelijks Groenmarkt met het stadhuis toen het nog in gebruik was.

Punt 8: Hofplaats

In 1992 is de nieuwe vergaderzaal van de 2de Kamer geopend. Op het plein staan 9 kastanjes die niet monumentaal zijn, maar wel een bijzonder verhaal hebben: Het nieuwe gebouw is rond gemaakt om de bomen te sparen. Het eerste ontwerp van de architect werd hiervoor zelfs afgekeurd. Je kunt met recht zeggen: “de bomen hebben hier gewonnen!” Op de grond, vlak onder de ronde uitbouw, kun je zien waar in de 14e eeuw de Spuiport heeft gestaan. Deze werd Keukenpoort genoemd. In de stenen Grondwetbank kun je artikel 1 van onze grondwet lezen.

Als je vanuit de grondwetbank rechtdoor richting de straat loopt kom je langs het kleinste park van Nederland. Zie je het?

Punt 9: het Plein

In de 14e eeuw was het Plein de moestuin en de boomgaard van de graaf. Later kwamen er politieke en publieke gebouwen. Bijvoorbeeld het Ministerie van Justitie en Ministerie van Koloniën. Tegenwoordig staat het plein bekend om zijn leuke tentjes waar ook de een of ander minister graag gebruik van maakt. Ook vinden er regelmatig (kleine) manifestaties plaats omdat hier een ingang naar de 2de kamer is. Het plein heeft zijn groene uitstraling te danken aan de lindenbomen die in een dubbele rij staan geplant. Zij zijn niet monumentaal maar wel bijzonder omdat zij boven op het dak van de parkeergarage staan

Punt 10: Korte Vijverberg

Op het plaatje van 1690 zie je dat hier meer dan 300 jaar geleden ook al bomen werden geplant. Tot een aantal jaren geleden stonden hier 8 kastanjes. Deze waren als volwassen bomen verplant vanuit een landgoed van de gemeente Gorinchem waar geen ruimte meer voor ze was. Helaas zijn 4 van de bomen doodgegaan door de kastanjabloedingsziekte. Vanuit het torentje aan het Binnenhof maakte zelfs de minister-president zich hier zorgen over. Je kunt zien waar de nieuw jonge bomen terug zijn geplant. Nu staan hier nog 4 van de oude monumentale kastanjes. De nieuwe aanplant is niet monumentaal.

